

MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD ONDERNEMEN IN CHINA

Winstgevend en goed voor mens en milieu

Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO) is geen liefdadigheid. Sterker nog, ondernemers kunnen er zelf belang bij hebben. In een stabiele maatschappij is het immers beter zakendoen dan in een land dat ontwricht wordt door (bijvoorbeeld) armoede, sociale onrust of ernstige milieuproblemen. In dit boekje vindt u praktische tips, nuttige informatie en voorbeelden uit de praktijk als het gaat om MVO in China.

MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD ONDERNEMEN IN CHINA

INTERNATIONAAL ONDERNEMEN →

INHOUD

MVO: wat is dat?	2
• OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen	5
Eerste stappen naar evenwicht	6
• Buitenlandse bedrijven	9
MVO-thema's	10
• Volksgezondheid	12
• Vrijheid van meningsuiting	13
• Sociale onrust	13
• Corruptie	14
• Arbeidsomstandigheden	15
• Milieu	16
• Energie	19
• Mensenrechten	20
Ketenverantwoordelijkheid	22
• De keten reageert	25
Wie doet wat	26
• Chinese overheid	29
• Nederlandse overheid	29
• Nederlandse bedrijven	30
• Nivoba BV	30
• DHV China BV	32
• Buitenlandse bedrijven	34
• Chinese bedrijven	35
Adressen	36

MVO: wat is dat?

Ondernemen in opkomende markten biedt veel kansen om winst te maken. Én het biedt de mogelijkheid om een bijdrage te leveren aan het terugdringen van armoede en het bevorderen van een duurzame economische ontwikkeling. Bent u als ondernemer in staat om deze zaken te combineren, dan slaagt u in Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO). De uitdaging is om winstgevende activiteiten te ontplooiën op een manier die goed is voor mens en milieu.

MVO: wat is dat?

MVO is geen liefdadigheid. Sterker nog, ondernemers hebben er zelf belang bij. In een stabiele maatschappij is het immers beter zakendoen dan in een land dat ontwricht wordt door armoede, corruptie, sociale onrust of ernstige milieuproblemen. Per slot van rekening vormt de maatschappij de markt die winst moet genereren. Bovendien levert maatschappelijk verantwoord ondernemen een positieve bijdrage aan het imago van het bedrijf. Ook dat is goed voor de resultaten.

Vanuit vele belangengroepen in de samenleving bestaat er een toenemende druk om maatschappelijk verantwoord te ondernemen. Niet alleen nationale overheden stellen wetten en regels op, ook internationale organisaties zoals de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) en de Verenigde Naties (UN Global Compact) hebben richtlijnen opgesteld. Deze vormen een handzaam overzicht voor de punten waar u bij MVO aan moet denken.

Dit boekje vertelt u meer over MVO in China. Hiermee wordt bedoeld: de Volksrepubliek China. Waar moet u op letten? Wat zijn de thema's? Hoe doen andere bedrijven dat? De onderwerpen waar MVO in China zich met name op richt, zijn volksgezondheid, vrijheid van meningsuiting, sociale onrust, corruptie, arbeidsomstandigheden, milieu en mensenrechten.

OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen

De richtlijnen die de Nederlandse overheid als norm hanteert, zijn de richtlijnen van de OESO. Daarbij gelden als algemene uitgangspunten:

1. Bedrijven moeten de mensenrechten respecteren van degenen die de gevolgen van hun activiteiten ondervinden.
2. Bedrijven dienen nauw met de plaatselijke gemeenschap samen te werken om de opbouw van lokale capaciteit te bevorderen.
3. Bedrijven moeten zakenrelaties (met inbegrip van leveranciers en onderaannemers) aanmoedigen ook in hún bedrijf gedragsregels toe te passen die verenigbaar zijn met de OESO-richtlijnen.
4. Internationaal opererende bedrijven dienen zich te onthouden van ongepaste inmenging in politieke aangelegenheden in het gastland.

Meer in het bijzonder hebben de OESO-richtlijnen betrekking op informatieverstrekking, arbeid, milieu, corruptiebestrijding, consumentenbelangen, kennisoverdracht, mededinging en belastingen.

WWW

OESO: www.oecd.org en www.oesorichtlijnen.nl
International Resources for Fair Trade: www.irft.org
UN Global Compact: www.unglobalcompact.org
Global Sullivan Principals of Social Responsibility: www.thesullivanfoundation.org
World Business Code for Sustainable Development: www.wbcds.ch
Company Codes of Conduct: www.codesofconduct.org

Eerste stappen naar evenwicht

Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen vormt in China een vrijwel onbeschreven blad. De verbeteringen vinden voor een groot deel plaats dankzij buitenlandse ondernemingen.

Eerste stappen naar evenwicht

Na jaren van Maoïstisch bestuur was de Volksrepubliek China in de jaren zeventig van de vorige eeuw vrijwel failliet. Om het tij te keren, ging het roer volledig om. Particuliere bedrijvigheid werd toegestaan en buitenlandse handel en investeringen werden aangemoedigd. Het nieuwe credo werd groei. Binnen een kwart eeuw vervijfvoudigde het nationaal inkomen. Een spectaculaire toename, die echter een schaduwzijde kent: mens en milieu stonden en staan volledig ten dienste van de groei. Volgens cijfers van de Wereldgezondheidsorganisatie liggen zeven van de tien meest vervuilde steden ter wereld in China. Volgens onderzoeken van vele gouvernementele en particuliere instanties uit diverse landen is het met de arbeidsomstandigheden over het algemeen droevig gesteld.

De balans tussen groei, mens en milieu is in China ver te zoeken. Bij de overheid en het bedrijfsleven stond MVO als onderwerp de afgelopen decennia dan ook nauwelijks op de agenda. Daar lijkt nu verandering in te komen. MVO vindt steeds vaker zijn weg in belangrijke overheidsthema's, wat onder meer blijkt uit toespraken van president Hu Jintao. In oktober 2005 was een hoge overheidsvertegenwoordiger aanwezig bij de MVO-conferentie 'The Future 500 China' in Beijing. In augustus van hetzelfde jaar pleitte de minister van Handel voor MVO op een conferentie die mede-georganiseerd werd door de World Trade Organization Tribune China en CSR Europe. Bij deze gelegenheid werd door de overheid en het bedrijfsleven ook het Beijing Manifesto bekendgemaakt, waarin MVO-beginselen worden onderschreven.

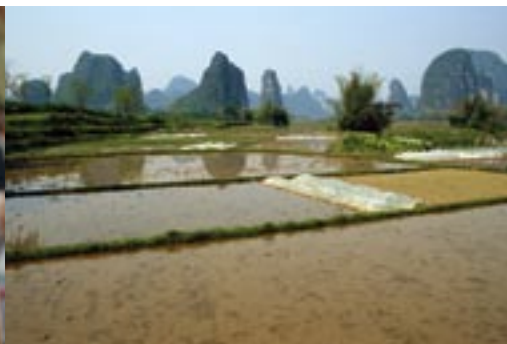
Eind november 2005 vond in Shanghai de conferentie van het VN-initiatief Global Compact plaats. Vanuit de denktanks rond de centrale overheid, zoals de Chinese academie van Sociale Wetenschappen en de Tsinghua universiteit, klinkt de roep om een nieuwe manier van ondernemen. Ook The China Daily, de krant die bekend staat als spreekbuis van de overheid, besteedt veel aandacht aan MVO. Het onderwerp heeft dus de aandacht, maar het ontbreekt nog vaak aan de slag van theorie naar praktijk.

Buitenlandse bedrijven

Voor buitenlandse bedrijven betekent dit, naast de druk van de eigen overheden en internationale instanties, een extra reden om MVO ook in China hoog in het vaandel te voeren. Per slot van rekening zal China in de toekomst ook eisen gaan stellen op het gebied van milieu, arbeidsomstandigheden en andere MVO-aspecten. Het is dus verstandig om daar nu alvast mee te beginnen, zodat er een voorsprong bestaat op de bedrijven die ermee wachten totdat het een wettelijke verplichting wordt. Veel buitenlandse bedrijven doen het al. Mede dankzij hen groeit nu ook in China het MVO-bewustzijn.

China is met 1,3 miljard consumenten en een jaarlijkse economische groei van bijna 10 procent de droom van iedere Westerse ondernemer. Behalve als afzetmarkt is het land nog interessanter als locatie voor productie en outsourcing. Gebruikmaken van goedkope arbeid en grondstoffen staat op gespannen voet met MVO. Toch dwingen regels, gedragscodes en verwachtingen van kritische consumenten op de thuismarkt Westerse bedrijven om hier goed mee om te gaan.

MVO-thema's

Bij het invullen van het MVO-beleid is het uiteraard van belang om te weten welke thema's momenteel in China spelen.

MVO-thema's

Volksgezondheid

In 1975 waren de ziektekosten van 90 procent van de Chinese bevolking van overheidswege gedekt door verzekeringen of het coöperatieve gezondheidssysteem. Zorg was beschikbaar voor bijna iedereen tegen geringe of zelfs zonder kosten. Van deze ideale situatie is weinig meer over. Hoofdoorzaak vormen de afbraak van het coöperatieve gezondheidssysteem en de invoering van marktwerking in de zorg. Met name de plattelandsbevolking is hiervan de dupe: nog slechts 10 procent van deze groep kan een beroep doen op door gemeenschappelijke middelen gefinancierde gezondheidszorg. In de stad is de situatie beduidend beter, maar is ook hier voor verbetering vatbaar. Ongeveer de helft van de stedelingen is op de een of andere manier verzekerd tegen ziektekosten.

Ondertussen ziet het land zich geconfronteerd met enkele serieuze gezondheidsproblemen. Een daarvan is aids. Volgens officiële Chinese cijfers waren in 2003 80.000 gevallen bekend, plus 840.000 HIV-besmettingen. De werkelijke cijfers zijn waarschijnlijk veel hoger, mede door het gebruik van besmet bloed midden jaren negentig. De Verenigde Naties voorspellen 10 miljoen aidsgevallen in 2010. Weinig aidspatiënten ontvangen medische zorg. Toch heeft het onderwerp inmiddels de volle aandacht van de overheid. De regering lijkt op het punt te staan om grootscheepse hulp- en preventieprogramma's te lanceren. Recent is een wet van kracht geworden die aidspatiënten beschermt tegen discriminatie.

Diverse MVO-thema's, zoals het milieu en risicovolle arbeidsomstandigheden, brengen hun eigen gezondheidsproblemen met zich mee. De milieuverontreiniging waar het land mee kampt, leidt bij inwoners van de sterk vervuilde steden tot cara en andere aandoeningen aan de luchtwegen. Slechte arbeidsomstandigheden hebben beroepsziektes tot gevolg.

Vrijheid van meningsuiting

Hoewel er in de laatste jaren wel iets verbeterd lijkt te zijn, is er in China nog steeds geen sprake van een volledige vrijheid van meningsuiting. Dit wordt onder andere geïllustreerd door het feit dat Microsoft onder druk van de regering voor het Chinese internet software ontwikkelde dat het gebruik van politiek gevoelige termen blokkeert. Surfers kunnen niet zoeken naar termen als 'Tiananmen' (Het Plein van de Hemelse Vrede waar in 1989 een langdurige demonstratie voor meer vrijheid op hardhandige wijze werd beëindigd), 'Taiwanese Independence' en Tibet.

Sociale onrust

Overheidsbedrijven die op grote schaal mensen ontslaan, stagnerende inkomsten in de omvangrijke agrarische sector en corruptie. Het zijn slechts enkele ontwikkelingen van de laatste jaren die sociale onrust onder grote delen van de bevolking veroorzaken. In 2002 gingen tienduizenden werklozen de straat op in de noordoostelijke stad Liaoyang om te protesteren tegen het niet-uitbetalen van hun uitkeringen.

Tussen 1998 en 2005 kwamen 30 miljoen werknemers van staatsbedrijven op straat te staan. De massaal ontslagen vallen vaak in regio's waar weinig tot geen alternatieve werkgelegenheid bestaat. Gecombineerd met het goeddeels ontbreken van een sociaal zekerheidssysteem, is hiermee de voedingsbodemplaat ontstaan voor toenemende sociale onrust. Over het algemeen reageert de overheid hierop met repressieve maatregelen, uit angst voor grootschalige uitbarstingen.

Corruptie

Op de Corruption Perception Index van www.transparency.org scoort China, net zoals landen als Senegal en Suriname, een 3,2 op een schaal van 1 op 10. Ter vergelijking: Nederland doet het met een 8,6 een stuk beter. Corruptie komt onder meer voor bij het verkrijgen van vergunningen, het (niet) betalen van reinigingsrechten en het afkopen van boetes bij overtredingen op het gebied van milieu en arbeidsomstandigheden.

Volgens de Nederlandse strafwetgeving is elke vorm van omkoping strafbaar, ook als deze in het buitenland plaatsvindt. Betalingen of geschenken, die zijn bedoeld om buitenlandse ambtenaren aan te sporen normaal hun werk te doen, vallen hieronder. Met het wereldwijde verbod op omkoping willen de landen van de OESO vooral bijdragen aan het alom betrouwbaarder maken van overheidsbestuur en het eerlijker maken van de internationale concurrentie. In het kader van hun MVO-beleid doen bedrijven er goed aan op dit punt een duidelijke gedragscode op te stellen.

Stakingsrecht

Het stakingsrecht werd in 1982 uit de wet geschrapt. In twee provincies worden momenteel bij wijze van proef wel stakingen toegestaan. China is lid van de International Labour Organisation (ILO) en is daardoor gebonden aan de ILO-conventies, maar heeft er nog een groot aantal niet geratificeerd.

Arbeidsomstandigheden

De Chinese wet kent een uitgebreide arbeidsrechtelijke wetgeving. Zo zijn hoogte van de salarissen en de veertigurige werkweek wettelijk vastgelegd en is ook overwerk gebonden aan wettelijke maxima. Joint ventures van Chinese en buitenlandse bedrijven zijn voor een deel echter uitgezonderd van deze regelingen. Dit wordt vaak aangegrepen om de betreffende medewerkers op een hoger niveau te belonen dan Chinese werkgevers doen.

Het bestaan van een uitgebreide wetgeving op het gebied van arbeidsrecht wil nog niet zeggen dat deze in de praktijk ook wordt nageleefd. Dit kwam, onder meer, in 2001 op schrijnende wijze aan het licht bij een explosie op een basisschool waar kinderen na schooltijd vuurwerk maakten. Met een zekere regelmaat zijn er vele dodelijke ongelukken te betreuren in de kolnmijnen.

Chinese consumptie

Enkele feiten en prognoses op een rijtje:

- *China consumeert nu al meer graan, vlees, kolen en staal dan de Verenigde Staten, terwijl de economie jaarlijks nog steeds met bijna 10 procent groeit.*
- *De bevolking zal in de komende 25 jaar groeien van 1,3 naar 1,45 miljard inwoners.*
- *In 2025 haalt China de Verenigde Staten in als grootste veroorzaker van het broeikas-effect.*
- *In 2030 rijden er, als de ontwikkelingen op dit vlak hetzelfde zijn als de huidige ontwikkelingen in de Verenigde Staten, in China 1,1 miljard auto's rond. Dat is meer dan het huidige wereldwijde aantal van 800 miljoen. Het land heeft dan 99 miljoen vaten olie per dag nodig.*

Bron: Earth Policy Institute, Washington DC

Naast veiligheid zijn er vele andere problemen op dit gebied, zoals lange werktijden en slechte secundaire arbeidsvoorwaarden.

Ook bestaat er voor werknemers een verbod op organisatie. Zij zijn niet vrij om een vakbond op te richten of zelf te kiezen van welke bond ze lid willen worden. Volgens de wet behartigen de ACFTU (de enige koepelorganisatie van vakbonden in China) en de hierbij aangesloten bonden de belangen van de werknemers en bewaken zij hun legitieme rechten. Westerse vakorganisaties zoals de FNV beschouwen deze 'staatsvakbonden' niet als volwaardige werknemersorganisaties en onderhouden er geen officiële contacten mee. Deze houding wordt gevoed door tal van gebeurtenissen waaruit blijkt dat de ACFTU de belangen van de werknemers niet behartigt. Zo weigerde een aangesloten bond in Shanghai een loonsverhoging voor het personeel van een Philipsfabriek, omdat dit in nabijgelegen fabrieken onrust zou veroorzaken.

Milieu

De grote groei van de Chinese economie vormt één van de grootste bedreigingen voor het mondiale milieu. In 2005 publiceerde Greenpeace een rapport waaruit blijkt dat China een leidende rol speelt in de verwoesting van regenwouden. De helft van het in de wereld gekapte tropische hardhout is bestemd voor de Chinese houtindustrie.

Een groeiende economie van 1,3 miljard mensen heeft daarnaast behoefte aan immense hoeveelheden grondstoffen zoals olie en kolen en aan voedingsmiddelen als graan en vlees. Om in deze behoefte te voorzien en de grondstoffen te verwerken, draaien de betreffende sectoren op volle toeren. Dit leidt tot een industrie die hard op weg is om de Verenigde Staten in te halen als de grootste veroorzaker van het wereldwijde broeikas-

effect. Als deze trend zich doorzet, zal China in 2025 in zijn eentje het effect van alle beperkingen op CO₂-uitstoot in de rest van de wereld ongedaan maken.

Grondstoffen die China zelf niet of niet in voldoende mate heeft, moeten geïmporteerd worden. Dit kan leiden tot volledige uitputting van de natuurlijke hulpbronnen die de aarde nu nog rijk is. Als het land in het huidige tempo doorgroeit, zal het in 2030 99 miljoen vaten olie per dag consumeren. De maximale wereldproductie ligt op circa 85 miljoen vaten per dag.

Het milieu in China zelf holt ook achteruit. Het land telt de meeste zwaar vervuilde steden van de wereld. De helft van het water in de zeven grootste rivieren is onbruikbaar, waardoor een kwart van de bevolking geen schoon drinkwater heeft. In het noordelijke deel van het land heerst een watertekort, terwijl het midden en zuiden vaak last hebben van grote overstromingen. In de steden wordt nog geen vijfde deel van het huisvuil op milieuvriendelijke wijze verwerkt. Voor afvalverwerking bestaat wet- en regelgeving, maar het ontbreekt vrijwel volledig aan implementatie en naleving ervan.

Inmiddels erkent de regering de ernst van de situatie. Milieubehoud staat op de politieke agenda. De overheidsuitgaven bedroegen tijdens het tiende Vijfjarenplan (2001-2005) 1,3 procent van het bruto nationaal product. Voor de daaropvolgende vijf jaar wordt dit percentage verhoogd naar ruim 1,5, wat neerkomt op meer dan 150 miljard US dollar. Ook ondertekende de regering talrijke milieuverdragen, waaronder het Verdrag van Kyoto. Als ontwikkelingsland heeft China hierbij echter geen verplichtingen tot reductie van de uitstoot van broeikasgassen. Handhaving van de milieuregels blijft in China echter een moeizaam proces.

Een onderzoek van de Tsinghua universiteit in Beijing toont aan dat de druk op bedrijven in China om vrijwillig milieuraportages op te stellen, steeds groter wordt. De druk is afkomstig van onder meer de State Environmental Protection Agency (SEPA), het ministerie van Financiën en de China Securities Regulatory Commission (CSRC). Maar ook lokale overheden nemen initiatieven, zoals het ontwikkelen van indicatoren en beoordelingsschema's. Het komt zelfs voor dat de media worden gebruikt om bedrijven die verantwoordelijk zijn voor ernstige vervuiling, publiekelijk aan de schandpaal te nagelen.

Hoewel milieuraportages nog niet gebruikelijk zijn, zien ze wel steeds vaker het licht. Ook banken en investeerders verlangen inzicht in de milieurisico's. Het onderzoeksrapport veronderstelt dat deze trend zich zal voortzetten.

Energie

De stijgende vraag naar energie in het zuiden en oosten van het land en de toegenomen knelpunten in de opwekkingscapaciteit hebben geleid tot een reeks stroomuitvalven in een aantal provincies. Dit en de toenemende aandacht voor (bodem- en lucht)vervuiling en veiligheidsproblemen in steenkoolwinning hebben ertoe geleid dat de Chinese regering ambitieuze plannen heeft gelanceerd voor een duurzamere inrichting van de energiehuishouding. Kernbegrippen hierin zijn alternatieve energiebronnen, schonere energieproductie, energiebesparing en energie-efficiëntie. Het geleidelijk aan minder afhankelijk worden van import van energiebronnen speelt hierbij ook een rol. De gevolgen zijn grote investeringen in de gasector, waterkrachtopwekking, kernenergie en alternatieve energie (wind- en zonne-energie). Ook worden traditionele kolengestookte centrales uitgerust met beter renderende verbrandingsinstallaties en filters om de uitstoot te verminderen.

De nieuwe Renewable Energy Law, die sinds 1 januari 2006 van kracht is, voorziet in het stimuleren van alternatieve energiebronnen. Gedacht kan worden aan de verplichte afname van stroom uit hernieuwbare bronnen door de energieproductiemaatschappijen, verbeterde aansluiting hiervan op het nationale net en verrekening van de hogere inkoopkosten voor duurzame energie met traditionele goedkopere bronnen als kolen. Doel van deze wet is dat in 2020 10 procent van de energieopwekking voortkomt uit bronnen als wind, zonne-energie en biomassa.

Mensenrechten

China onderschrijft de mensenrechtenbeginselen, zoals vastgelegd in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, en heeft een aantal stappen genomen om de bescherming van de rechten van de mens meer in overeenstemming te brengen met internationale normen. Belangrijk in dit opzicht waren de ondertekening en ratificatie door China van het VN-Verdrag voor Economische, Sociale en Culturele Rechten en de ondertekening van het VN-Verdrag voor Burger- en Politieke Rechten. Het ratificatieproces van dit laatste verdrag is nog gaande. Ook is er een aantal hervormingen in het rechtsstelsel doorgevoerd en spant de Chinese regering zich in voor de professionalisering van de rechterlijke macht en de advocatuur. Begin 2004 kondigde het land bovendien aan het systeem van administratieve detentie te gaan hervormen en toetsing door het nationale Hooggerechtshof in te zullen voeren in zaken waar de doodstraf wordt gegeven. In maart 2004 nam het Partijcongres respect voor en bescherming van mensenrechten, alsook bescherming van wettelijk privé-bezit, op in de grondwet.

Ondanks deze positieve stappen komen in China nog steeds ernstige mensenrechtenschendingen voor, zoals marteling, slechte behandeling van gevangenen, gedwongen bekentenissen en willekeurige en soms lange 'incommunicado'- inhechtenisneming (niet alleen via administratieve detentie, maar ook door bijvoorbeeld opname in psychiatrische inrichtingen). De regering legt zware beperkingen op aan de vrijheid van meningsuiting en vergadering en op arbeidsrechten, zoals vakbondsrechten en het stakingsrecht. De behandeling van dissidenten, etnische en religieuze minderheden en aanhangers van spirituele groepen zoals de Falun Gong en de grootschalige toepassing van de doodstraf blijven aanleiding geven tot zorg.

Discriminatie van vrouwen en minderheden, geweld tegen vrouwen en de handel in vrouwen en kinderen komen nog steeds voor en de overheid treedt daar onvoldoende tegen op. Ook komen ernstige mensenrechtenschendingen voor in gebieden waar minderheden leven, zoals in Tibet en Xinjiang.

Tijdens het Staatsbezoek aan China in 1999 heeft minister Herfkens aangeboden om mensenrechten- en goedbestuuractiviteiten in China financieel te steunen. Dit programma is in 2001 van start gegaan. De activiteiten concentreren zich met name op hervorming en versterking van de rechtsstaat. Sinds 2004 worden in het kader van dit programma tevens activiteiten in Tibetaanse gebieden uitgevoerd ter bescherming van de Tibetaanse culturele en religieuze rechten.

WWW

Corruptie:

- Transparency International: www.transparency.org
- International Chamber of Commerce: www.iccwbo.org (thema anti-corruption)

Mensenrechten:

- Amnesty International: www.amnesty.nl
- Humanistisch Overleg Mensenrechten: www.hom.nl
- Human Rights Compliance Assessment: www.humanrightsbusiness.org

Arbeidsomstandigheden:

- Arbeidrecht: www.ilo.org
- Social Accountability 8000: www.sa8000.org

Ketenverantwoordelijkheid

- Business Social Compliance Initiative: www.bsci-eu.org
- Social Accountability International: www.cepaa.org
- CSR Asia: www.csr-asia.com

Ketenverantwoordelijkheid

Het is in opkomende markten vaak lastig inzicht te krijgen in de volledige productieketen. Veel kleine bedrijven vallen binnen de informele sector, die niet erg transparant is.

Ketenverantwoordelijkheid

Toeleveranciers houden zich vaak niet aan de normen die bedrijven zelf hanteren rond MVO-thema's zoals milieu, corruptie en arbeidsrecht. Hoewel uw organisatie zelf alles goed geregeld heeft, kan het toch heel moeilijk zijn om klanten te garanderen dat er in de productieketen geen misstanden voorkomen.

Veel grote organisaties hebben al methodes ontwikkeld om toeleveranciers te controleren, maar kleinere bedrijven kunnen hier vaak de tijd en het geld niet voor vrij maken. Er is nu echter wel een aantal initiatieven dat het ook voor MKB-bedrijven mogelijk moet maken goed zicht op toeleveranciers te krijgen.

Een voorbeeld hiervan is het in 2004 gelanceerde Europese Business Social Compliance Initiative (BSCI). Dit is een initiatief van de Europese detailhandel en omvat een compleet gestandaardiseerd Europees monitoringsysteem met betrekking tot de arbeidsomstandigheden bij leveranciers. Doel is bij te dragen aan een wezenlijke verbetering van de arbeidsomstandigheden in landen over de hele wereld. Het systeem van BSCI stimuleert leveranciers te voldoen aan de richtlijnen en normen van de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO) en diverse declaraties van de Verenigde Naties.

Op dit moment richt het initiatief zich voor het grootste deel op de textielsector, maar het is ook geschikt voor andere branches. Naast de Nederlandse deelname zijn ook ondernemingen uit Duitsland, Denemarken, Frankrijk, Finland, Spanje, Zweden en Zwitserland erbij betrokken. Grofweg valt nu al zo'n 30 procent van de totale import van textiel onder het initiatief.

Een ander systeem is SA8000 (Social Accountability 8000), waarmee bedrijven, retailers en leveranciers zichzelf of andere partijen in hun keten kunnen

managen en monitoren. Deze standaard is in 1997 opgesteld door de Amerikaanse organisatie Social Accountability International en is gebaseerd op conventies van de ILO, de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en de VN-Conventie voor de Rechten van Kinderen.

Het is belangrijk om alle partijen uit de productieketen bij dit onderwerp te betrekken en een effectief controlemechanisme in te stellen. Daarnaast helpt het ook om andere partijen aan te spreken. Vakbonden kunnen bijvoorbeeld een positieve rol spelen bij het terugdringen van kinderarbeid, als zij beseffen dat kinderarbeid in feite werkgelegenheid voor volwassenen wegneemt.

De keten reageert

Onder de titel 'The Supply Chain Talks Back' organiseerde CSR Asia eind november 2005 een conferentie in de Chinese stad Shenzhen. Twee dagen lang wisselden werkgevers, werknemers, mensenrechtenactivisten, Chinese overheidsfunctionarissen en diverse belangengestelden uit de keten van gedachten over MVO en de wijze waarop het door de hele keten heen gestalte kan krijgen. Ook afgevaardigden van de diverse Chinese overheden namen aan de conferentie deel.

Voor de textielindustrie is een eerste, door de overheid onderschreven MVO-norm gelanceerd. Deze CSC9000T (China Social Compliance 9000 for Textile & Apparel Industry) is een managementsysteem dat gebaseerd is op Chinese wet- en regelgeving en op internationale conventies en verdragen. Het helpt bedrijven bij de concrete invulling van hun MVO-verantwoordelijkheden. In verband met de huidige problemen met veiligheid op de werkplek, ligt de nadruk bij de implementatie van de norm momenteel op bescherming van werknemers en de reductie van risico's in de productie.

Wie doet wat?

MVO krijgt vorm door maatregelen die de Chinese overheid neemt, door inspanningen van de overheden van de buitenlandse bedrijven die er activiteiten ontplooiën, maar vooral ook door de initiatieven van de Chinese bedrijven zelf. Ook non-gouvernementele organisaties dragen hun steentje bij.

Wie doet wat?

Een voorbeeld van een non-gouvernementele en non-profit organisatie is The Asia Foundation. Doelstelling van deze stichting is de ontwikkeling van een vreedzame, welvarende, rechtvaardige en open 'Asia-Pacific'-regio. De organisatie ondersteunt programma's in China en andere Aziatische landen die verbetering beogen op het gebied van regering en wetgeving, economische hervormingen, de gelijke rechten van vrouwen en internationale verhoudingen. The Asia Foundation werkt samen met private en publieke partners. In 2005 organiseerde de stichting onder meer een workshop over de handhaving van het Chinese arbeidsrecht voor de vertegenwoordigers van zeventig multinationale ondernemingen en Chinese ambtenaren en academici. In totaal gaf The Asia Foundation in 2004 72 miljoen US dollar uit aan diverse ondersteunende programma's. De organisatie telt achttien kantoren in Azië en een hoofdkantoor in San Francisco.

Diverse organisaties zetten zich in China in voor MVO. Een voorbeeld daarvan is de CBCSD (China Business Council on Sustainable Development). Chinese en buitenlandse bedrijven, de overheid en lokale gemeenschappen werken binnen dit verband samen aan duurzame ontwikkeling. De EU-China Chamber of Commerce beschikt over een speciale MVO-werkgroep.

Chinese overheid

In toenemende mate worden MVO-thema's door de Chinese overheid serieus genomen. Dat krijgt gestalte in politieke aandacht, veel wetgeving (waarvan controle op de naleving echter vaak achterwege blijft) en samenwerking met particuliere partijen. Een voorbeeld van dit laatste is de deelname van het ministerie van Onderwijs in een programma dat is opgezet door de Britse oliemaatschappij BP. Het doel van dit 'Environmental Educators' Initiative' is om het milieubewustzijn van 500.000 scholieren te verhogen.

Nederlandse overheid

De Nederlandse overheid verwacht van bedrijven die internationaal ondernemen dat zij de 'OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen' als norm hanteren. Bij het Nationaal Contactpunt voor de OESO-richtlijnen (NCP) kunnen personen of organisaties vragen stellen over activiteiten van Nederlandse bedrijven in het buitenland. Het NCP doet hierover uitspraken die openbaar worden gemaakt. De Nederlandse regering heeft een rol van stimulator en aanjager van het debat over MVO. De overheid gaat er vanuit dat MVO het best op vrijwillige basis gestimuleerd kan worden en dat extra regelgeving niet noodzakelijk is. Bedrijven weten onderhand dat MVO loont en de overheid faciliteert dit proces waar mogelijk. In de OESO vraagt Nederland tegenwoordig speciale aandacht voor het thema 'MVO en handel', waarbij consumentenzorgen over productiewijze en -omstandigheden centraal staan. Daarnaast stimuleert de overheid bedrijven transparant te zijn over MVO-activiteiten in binnen- en buitenland.

WWW

- www.asiafoundation.org
- www.cbcsd.org.cn
- www.euccc.com.cn

De jaarlijkse transparantiebenchmark die het ministerie van Economische Zaken laat uitvoeren, geeft een goed overzicht van het groeiend aantal duurzaamheidsverslagen van Nederlandse bedrijven.

De overheid heeft een aantal financiële instrumenten ontwikkeld ter ondersteuning van ondernemers met investeringsplannen in opkomende markten in onder andere China, met als doel het stimuleren van duurzame economische ontwikkeling in deze markten. Het Programma Samenwerking Opkomende Markten (PSOM) en het Programma Economische Samenwerking Projecten (PESP) hebben tot doel het stimuleren van duurzame economische ontwikkeling in opkomende markten en staan daarom alleen open voor bedrijven die verklaren dat zij kennis hebben genomen van de OESO-richtlijnen en dat zij deze naar beste vermogen zullen uitvoeren.

Nederlandse bedrijven

Veel Nederlandse bedrijven die actief zijn in China, hebben MVO in hun beleid geïntegreerd. Dit blijkt uit deze praktijkvoorbeelden.

Nivoba BV

Dit bedrijf uit Veendam ontwikkelt en bouwt kant-en-klare zetmeelraffinaderijen. Met financiële ondersteuning van het Programma Samenwerking Opkomende Markten (PSOM) werd ook een fabriek neergezet in de Chinese provincie Gansu. De samenwerking met een plaatselijke partner, zo meldt commercieel directeur Freek Halmingh, was daarbij essentieel. 'Bij de vestiging van onze joint venture in Gansu hadden we het zonder onze Chinese partner niet zo snel voor elkaar gekregen.' Halmingh doelt daarmee niet alleen op de fabriek die is opgezet om lokaal geproduceerd zetmeel te raffineren, maar ook op de wijze waarop de verschillende MVO-aspecten daarbij zijn ingevuld. Een in de

betreffende provincie opvallend initiatief is dat de fabriek, als allereerste, beschikt over een eigen zuiveringsinstallatie voor het afvalwater. 'Het is hier gebruikelijk direct in de rivier te lozen. Hoewel ons afvalwater alleen maar organisch vervuild is en dus geen gevaar oplevert, vonden wij dat toch onverantwoord. Wij willen onze naam niet verbinden aan welke vervuiling dan ook. Bovendien is dit project tot stand gekomen met PSOM-financiering en dat vereist dat je iets aan het milieu doet.' Nivoba slaat dus drie vliegen in één klap. Het voldoet aan een PSOM-voorwaarde, spaart het lokale milieu én vizelt het eigen imago op. Ook voor de medewerkers treft Nivoba voorzieningen. Het bedrijf heeft bij de fabriek een gebouw neergezet waar medewerkers die in ploegendienst werken onder goede condities kunnen overnachten. 'Compleet met was- en kleedruimtes, die beter zijn toegerust dan wat ze thuis gewend zijn.' Daarnaast betaalt Nivoba relatief hoge salarissen en besteedt het veel aandacht aan de arbeidsomstandigheden. 'We hopen mensen op die manier aan ons te binden. Ook hopen we dat mensen zo oog kunnen krijgen voor méér dan alleen maar overleven. En wellicht beïnvloeden we in de directe omgeving van ons bedrijf de bewustwording rondom MVO in positieve zin.'

www.nivoba.nl

WWW

- Ministerie van Economische Zaken: www.minez.nl (onderwerp MVO)
- Nationaal Contactpunt OESO-richtlijnen: www.oesorichtlijnen.nl
- MVO Nederland: www.mvonderland.nl
- Regelingen voor bedrijven:
 - o www.evd.nl/psom
 - o www.evd.nl/psp
- Informatie over internationaal ondernemen: www.internationaalondernemen.nl

DHV China BV

Al sinds eind jaren zeventig is DHV actief in China. Momenteel opereert het bedrijf met circa honderd, voor het merendeel lokale medewerkers vanuit lokale vestigingen in Beijing, Shanghai, Guangzhou en Hong Kong. De activiteiten richten zich onder meer op waterzuivering, industriële bouw, milieu en verkeersmanagementsystemen. Hierbij kan sprake zijn van ontwikkeling en implementatie van eigen technologie en/of consultancy. Hans van Maanen is managing director van DHV China BV. 'Wij proberen bij onze activiteiten zo goed mogelijk invulling te geven aan maatschappelijk verantwoord ondernemen. Zo hebben wij stevige regels ontwikkeld om het hoofd te bieden aan de corruptie, die in dit land toch wel in redelijke mate aanwezig is. Die interne regels noemen wij BIMS: Business Integrity Management System. Daarnaast zetten wij op het gebied van loopbaanontwikkeling, personeelsbeleid en arbeidsrecht een stapje extra voor onze medewerkers. De labour laws in dit land bieden weinig bescherming. Je kunt bij wijze van spreken een medewerker zo op straat zetten, met een extra maandsalaris ten afscheid. Dat doen wij dus anders. Wij helpen zo iemand bij de zoektocht naar een andere baan en treffen een nette afvloeiingsregeling.'

De reactie van de Chinezen op dit soort maatregelen mag opmerkelijk genoemd worden. Van Maanen: 'Ze vinden het natuurlijk wel prettig, maar benaderen het ook heel zakelijk. Ze zien dat het goed is voor henzelf, maar vragen zich tegelijkertijd af of dit in hun ogen goede HRM-beleid ook wel goed is voor het bedrijf. Wij moeten deze mensen dus uitleggen dat investeren in je medewerkers hetzelfde is als investeren in het bedrijf'.

Naast voorzieningen, opleidingen en ontwikkelings-trajecten voor het personeel probeert DHV ook goede arbeidsomstandigheden te creëren. Bijvoorbeeld op het gebied van roken. 'Sinds kort is de werkplek hier officieel rookvrij. Nu zijn Chinezen hiërarchisch ingesteld. Als de baas zegt dat er niet gerookt mag worden, doen ze het niet. Maar als ik een dagje niet op kantoor ben, wordt er meteen weer stevig gerookt!'

De Chinese overheid bevindt zich met betrekking tot MVO-gerelateerde zaken in een spagaat, meent Van Maanen. 'Aan één kant groeit het bewustzijn. Vooral op het gebied van milieu ziet men ook wel dat het zo niet door kan gaan. Aan de andere kant steunt de regering meer en meer op de welvarende middenklasse. En die wil voorlopig toch nog vooral profiteren van economische groei. Daar durft de regering nauwelijks concessies in te doen. Het wachten is op het moment dat het milieubewustzijn onder de middenklasse echt wortel schiet. Pas vanaf dat moment zullen er echt dingen veranderen.'

Ondertussen kunnen buitenlandse bedrijven het goede voorbeeld blijven geven en zo de bewustwording versnellen. DHV China BV draagt daar ook een steentje aan bij. Daarvoor kreeg het onlangs erkenning met een notering op 'The Future 500 China'. Dit is een lijst van bedrijven die voldoen aan bepaalde criteria op het gebied van milieuvriendelijkheid, arbeidsomstandigheden en aanverwante onderwerpen.

www.dhv.cn

Buitenlandse bedrijven

Nederlandse bedrijven zijn natuurlijk niet de enige die invulling geven aan MVO in China. Ook ondernemingen uit andere (met name Westerse) landen doen het. De Chinese media besteden daar regelmatig aandacht aan. Een kleine greep uit persberichten van medio 2005:

- IBM investeert tientallen miljoenen US dollars aan leercentra op basisscholen, middelbare scholen en universiteiten. Ook bekostigt de computergigant opleidingen voor docenten.
- Koeriersdienst UPS geeft in de 'Global Volunteers Week' personeelsleden vrij om vrijwilligerswerk te verrichten in buurthuizen en senioreninstellingen.
- Consultants van Boeing begeleiden Chinese tieners die een eigen zaak willen beginnen. 'Als een lid van de Chinese gemeenschap', zo betoogt de vliegtuigbouwer, 'zien wij het als onze taak om de kinderen van dit land een stap vooruit te helpen.'
- Diverse schoenenfabrikanten, waaronder Adidas en Reebok, geven opleidingen aan mensen van hun Chinese productielocaties over onderwerpen als vrouwenemancipatie en arbeidsrecht.
- Bayer, de Duitse geneesmiddelenproducent, ging van start met het programma Soccer in the Box. Kinderen in verarmde regio's ontvangen ballen en sportkleding en kunnen deelnemen aan speciaal georganiseerde competities.

Chinese bedrijven

Ook de eigen bedrijven zetten MVO in China in toenemende mate op hun agenda. Een goed voorbeeld hiervan is de China Petroleum and Chemical Corporation, ook wel bekend als Sinopec. In 2004 sprak de Raad van Bestuur van dit bedrijf tijdens een openbare gelegenheid haar betrokkenheid uit bij diverse MVO-thema's. Als voorbeelden meldde Sinopec sinds eind jaren negentig 53 grote locaties voorzien te hebben van schonere productiemethodes en diverse maatregelen op het gebied van veiligheid (voor de eigen medewerkers) genomen te hebben.

ADRESSEN

EVD, agentschap van het ministerie van Economische Zaken, ondersteunt ondernemers en publieke organisaties bij het internationaal ondernemen en samenwerken. De EVD stimuleert internationale activiteiten met informatie over buitenlandse markten, met projectmatige en financiële ondersteuning en door het leggen van contacten met zakenpartners in het buitenland.

www.evd.nl

Fenedex, een organisatie gericht op de bevordering van de kwaliteit van het exporteren en internationaliseren van het Nederlandse bedrijfsleven in het algemeen en die van de leden in het bijzonder. Individuele dienstverlening en opleidings- en trainingsactiviteiten gericht op buitenlandse markten.

www.fenedex.nl en www.export.nl

FMO, de Nederlandse Financierings-Maatschappij voor Ontwikkelingslanden, ondersteunt de private sector in ontwikkelingslanden en opkomende markten in Azië, Afrika, Latijns-Amerika en Centraal- en Oost-Europa met leningen, participaties, garanties en andere investeringsbevorderende activiteiten.

www.fmo.nl

ICC (International Chamber of Commerce), ledenorganisatie die zich inzet voor een goed klimaat voor wereldwijd zakendoen, eerlijke concurrentie en bescherming van intellectuele eigendommen. ICC-publicaties zoals

contracten en leveringsvoorwaarden (Incoterms 2000) worden door ondernemers over de hele wereld gebruikt.

www.icc.nl

Kamer van Koophandel, informatiepunt en wegwijzer voor het bedrijfsleven, geeft onder andere informatie over alle benodigde documenten, heffingen en subsidiemogelijkheden voor de (beginnende) exporteur. De Kamer van Koophandel voert de Handelsregister uit en komt in de regio op voor economische belangen van bedrijven.

www.kvk.nl

MKB Nederland behartigt de belangen van zo'n 175.000 ondernemers. Namens hen onderhandelt en overlegt MKB-Nederland met landelijke, Europese, provinciale en lokale overheden, sociale partners en anderen.

www.mkb.nl

NCH (Nederlands Centrum voor Handelsbevordering) vormt als federatie van zestig bilaterale landencentra en regionale business councils een wereldwijd netwerk van kennis, ervaring en contacten op buitenlandse markten.

www.handelsbevordering.nl

SenterNovem is een agentschap van het ministerie van Economische Zaken dat zich richt op de versterking van de positie van het Nederlandse bedrijfsleven en op een duurzamere samenleving, met zorg voor mens en milieu.

Andere boekjes uit de reeks **Starten met internationaal ondernemen**:

- Voorbereiding en aanpak
- Financiën en verzekeringen
- Juridische zaken
- Subsidies en financieringen
- Import
- Zakendoen in de Antillen, Aruba, Marokko, Suriname en Turkije
- Transport en douane
- Internationale beurzen
- Investeren in het buitenland
- Maatschappelijk verantwoord ondernemen in India
- Maatschappelijk verantwoord ondernemen in Brazilië
- Maatschappelijk verantwoord ondernemen

U kunt de boekjes bestellen op www.internationaalondernemen.nl/boekjes.

Ministerie van Economische Zaken

Internationaal ondernemen is een initiatief van het ministerie van Economische Zaken en wordt uitgevoerd door de EVD. Internationaal ondernemen is een samenwerkingsproduct van overheidsinstanties en particuliere organisaties. Kijk voor meer informatie op www.internationaalondernemen.nl.

Colofon

Januari 2006

Uitgave EVD, Postbus 20105, 2500 EC Den Haag

Telefoon (070) 778 88 88, E-mail evd@info.evd.nl

www.evd.nl

www.internationaalondernemen.nl

Ontwerp Frissewind visuele_communicatie, Amsterdam

Tekst Marc Mijer

Fotografie iStock, EVD en anderen

Druk PlantijnCasparie Den Haag

SenterNovem voert diverse subsidie- en fiscale regelingen en programma's uit op het gebied van technologie, energie, milieu, export en internationale samenwerking.

www.senternovem.nl

MVO Nederland stimuleert en ondersteunt bedrijven, overheden en maatschappelijke organisaties bij het invullen van hun maatschappelijke rol. Door het delen van kennis, het organiseren van activiteiten en door samen te werken met partners.

www.mvonederland.nl

ICCO is de interkerkelijke organisatie voor ontwikkelingssamenwerking. ICCO steunt projecten in het noorden en noordoosten van Brazilië die gericht zijn op duurzame rechtvaardige economische ontwikkeling. Ook organisaties die de meest kwetsbare groepen in de samenleving een stem geven, kunnen rekenen op ICCO's steun.

www.icco.nl

Novib - Oxfam Netherlands werkt nauw samen met de elf zusterorganisaties van Oxfam International en met meer dan 3.000 lokale organisaties. Samen vormen ze een wereldwijde beweging van mensen met één gezamenlijk doel: voor iedereen een rechtvaardige wereld zonder armoede.

www.novib.nl

Business in Development (BiD)

stimuleert duurzame bedrijfsactiviteiten in opkomende markten door Nederlandse bedrijven en hun werknemers te betrekken bij marktgeoriënteerde initiatieven op het gebied van duurzame ontwikkeling.

De BiD Challenge is een internationale business plan-competitie die innovatieve commerciële initiatieven ondersteunt die winst en armoedebestrijding combineren in opkomende markten.

www.businessindevelopment.nl

Het MVO-Platform is een in 2002 opgericht netwerk van Nederlandse maatschappelijke organisaties actief op het gebied van Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO). Het platform heeft het MVO-Referentiekader ontwikkeld. Dit referentiekader is een inventarisatie van normen, afspraken en operationele aspecten die bij maatschappelijk verantwoord ondernemen in internationaal verband een rol spelen.

www.mvo-platform.nl